tíðindablaðið
sosialurin

Nr. 9 Leygardagur 13. januar 1996 70. árgangur Krónur 7,00

18 oljufeløg hava skrivað undir:

Siga ja til holið í Lopra

Avtalan millum oljufyrisitingina og oljufeløgini varð undirskrivað í gjár *síða 20*

Hendrik Old:

Fiska-virking elvir til split

síða 5

fk
HVØNN DAG Í JANUAR!
Døgurði fyri BERT 20 kr.!
– bert galdandi, um etið verður í matstovuni –
Matstovan í Hoyvík

Fyrrverandi lærarafelagsformaður:

Nú er Lærarafelagið órímiligt

síða 3

2 'arin
í dag

Avstað til Bosnia

28 ára gamli havnarmaðurin, Rúni Mortensen, fer nú á øðrum sinni til kríggsherjaða Bosnia sum hermaður *síða 16*

Hanna Lisberg 28 ár í barnaverndini

Prát við Honnu, sum kennir ungdómin sum fá *síða 16*

sosialurin

Ábyrgdarbláðstjóri: Jan Müller
Fyrifakssstjóri: Krisjan Dahl
Ljósmyndari: Kalmar Lindenskov

Blaðfólk: Randi Jacobsen · Dagny Joensen · Jóstinus Eidesgaard · Sjúrður Skaale · Eyðun Klakkstein

Útgevari, uppseting og prent: P/f Sosialurin
Bústaður: Argjavegi 20, Argjum

Postadr.: Postsmoga 76, 110 Tórshavn
Telefon: 11820
Telefax: 14720

Oljuvinnumenning og Landsverkfrøðingsstovnurin

Oddagrein

Í gjár varð skjøtil av álvara settur á eitt nýtt kapitul í føroyskari oljusøgu. Við undirskriftini til at fara undir aftur at bora í Lopra hava tey 18 oljufeløgini í veruleikanum lagt nakrar av teimum fyrstu og higartil mest týðandi lunnunum undir eini møguliga komandi føroyskari oljuvinnu.

HELST er tað eisini eindømi í oljusøgu, at so nógv oljufeløg ganga saman í einum projekti, har tey ikki frammanundan hava tryggjað sær rættindi til møguliga olju og gass í eini boring. Feløgini hava tó tryggjað sær rættin til allar upplýsingar um føroysku undirgrundina, sum fáast við hesi boring, og tað er sjálvandi av stórum týdningi fyri tey, tá avgerð skal takast um víðari kanningar.

EINGIN ivi er um, at fyri Føroyar er hetta projektið av stórum týdningi, tí nú fáa vit stóran part av oljuverðini at venda eygunum henda vegin. Í spenningi verður bíðað eftir teimum fyrstu upplýsingunum frá Lopranboringini komandi summar, tá stóri borurin grevur seg teir 3500 metrarnar niður gjøgnum tjúkku basaltfláirnar. Tað kann verða, at feløgini gerast vónsvikin, men av tí at hetta er fyrstu ferð, at tað vónandi verður borað niður gjøgnum basaltið í føroysku undirgrundini, er stórur møguleiki fyri at fáa heilt nýggjar og feskar upplýsingar um møguleikarnar at finna olju og gass.

EIN spurningur, sum hevur tikið seg upp í kjalarvørrinum á Lopransætlanini seinliga, er, hvat føroyingar kunnu og megna og ikki minst sleppa at gera í uppbyggingini av eini komandi oljuvinnu. Verður tað sum í útbyggingini av flakavirkjunum, har vit stóðin fyri at menna egnar royndir og ekspertisu lótu útlendsk feløg gera alt fyri okkum og harvið fara avstað við ágóðanum! Spurnartekin er sett við mannagongdina í hesum projektinum um, at vit hava verið ov skjótir at láta fyrireiking o.a. til donsk feløg.

SPURNINGURIN vit seta er, hvørjar tankar og metingar okkara politikarar og annars tey fólk, sum eru sett at stila fyri fyrireikingini av kanningum, lóggávu, leiting o.l., hava gjørt sær um eina komandi føroyska luttøku í menningini av hesi vinnu. Vit siggja m.a., hvussu tað bæði í Danmark, Noregi og eisini í Bretlandi (BP var alment áður) hevur verið arbeitt miðvíst frá almennari síðu at medvirka til, at tað almenna tvs. landið, sum eigur rættin til oljuna og gassið, sjálvt hevur ein virkan leiklut í menningini.

VIT hava í Føroyum brúkt nógvar pengar til at byggja upp ein almennan stovn sum Landsverkfrøðingarstovnin. Hesin stovnur, sum so avgjørt hevur røkt sína uppgávu til fulnar, er framvegis intaktur, hóast tað verður máað burtur av honum sohvørt sum játtanir minka og infrastrukturin verður útbygdur. Tað er ómetaliga spell, fyri ikki at siga ein vanlukka, um vit ikki royna at geva hesum stovni nýggjar uppgávur og avbjóðingar men heldur velja at byggja upp aðrar og nýggjar almennar stovnar ella láta uppgávurnar fara av landinum. Her eiga vit jú nakað, sum nær sagt hevur eina "sál", ja sum í sær sjálvum við royndum og ekspertisu hevur ment ein innara infrastruktur. Ið kann vera til ómetaligt gagn, tá vit skulu fara undir nýggjar uppgávur, m.a. á oljuøkinum. Vit vita tað ikki, men gita, at júst Landsverkfrøðingurin kann vera tað elementið, sum skal tryggja føroyska luttøku í menningini av eini komandi oljuvinnu.

VIT skulu ikki gera okkum klókar uppá fyrireikingina av Lopransverkætlanini, men tað skal vera okkara vón, at politikarar og tey, ið stila fyri oljukanningum o.l., sum skjótast seta skjøtil á ein dialog við eitt nú Landsverkfrøðingsstovnin, nú hesin eigur og goymir so nógvar royndir og ekspertisu, sum uttan iva lættliga kunnu kanaliserast yvir í tilrættalegging og menning av eini komandi oljuvinnu. Tað er bara spurningurin um vilja at siggja henda møguleika og tora at brúka hann. Vit vilja fegnir leggja pláss til henda dialog.

Sosialurin

Viðmerking

Bygdirnar verða avtoftaðar sum gongdin er nú!

Tey seinastu árini ella síðan »tey glaðu 80-árini« er farin fram ein útviklingur í Føroyum, sum – heldur hann fram – kemur at avtofta føroysku bygdirnar so við og við.

Øll árini síðani kríggið, og til fíggjarliga skrædlið kom, varð dentur lagdur á ein bygdamennnandi politikk í Føroyum, tí okkara landspolitikkarar sóu, at Føroyar gjørdust minni, tá tækari og eitt verri samfelag at liva í, skuldi Suðurstreymi ella Miðøkið hava alt virksemið, allar játtanir og har við allan samfelagsligan útvikling.

Men nú er vent í holum. Flestu landspolitikarar okkara sýnast væl nøgdir við verandi útvikling, har Miðstaðarøkið trívist og mennist, meðan bygdirnar vantrívast og avfólkast.

Leingi hevur umleið 1/3 av føroyingum búð í Suðurstreymi, meðan 2/3 hava búð uttan fyri høvuðsstaðarøkið. Nú fer helst ein stór broyting fram, har Miðstaðarøkið veksur í tølum og prosentum, meðan bygdirnar avfólkast í stórum.

Hetta verður til stóran skaða fyri Føroya land, tí neyvan kann Suðurstreymi taka ímóti øllum, sum her vilja búgva, hóast hetta øki hevur allar fyrimunir mótvegis bygdunum. Úrslitið er og verður, at alt fleiri bygdafólk noyðast at rýma av landinum.

Vit hava upplivað – og tað sær út til at halda fram – eina ætlaða miðsavnan á virksemi og makt í høvuðsstaðnum á næstum øllum økjum: Sjúkrahúsøkið, skúlaøkið, almannaøkið, peningastovnarnir, tryggingarnar, felagskommunalu stovnarnir, fiskiídnaðarøkið o.s.fr. Summt av hesum kann helst ikki vera øðrvísi, men hesin miðvísi útviklingur – politikkur – ræðir nokk fleiri enn bert meg – í hvussu er siggja vit fylgjurnar av hesum ávísa støði í landinum, og tær ræða helst nógv, men eingin kann ella vil gera nakað við tað. Og tað verður verri.

Eitt tað grovasta dømi er tilvirking av innfluttum fiski í 1995. Á fíggjarlógini vórðu játtaðar 18 mill. kr. í stuðningi, men nýttar vórðu bert 9 mill. kr. og allar til virking í Tórshavn. Meira kundi virkið í Tórshavn ikki virka fyri, tí stóð restin ónýtt og fór aftur í mammu sína Bygdavirkini – bygdafólkið – sum ropa eftir arbeiði, skulu ikkkki fáa loyvi til at virka innfluttan fisk. Ein spyr so, hví tað – tí tað passar ikki ávísum havnamonnum.

Og nú til seinast roynir man so at tryggja hesa støðuna politiskt við at gera Føroyar til eitt valdømi, so flestu landspolitikarar kunnu veljast í Suðurstreymi. Uppskotið er lagt fram av ávísum fólkaflokstingmanni og lokalpolitikara í Tórshavn.

Útbyggingin av samferðslumøguleikunum var ikki bert ætlað til at flyta allar føroyingar til Havnar, men so sanniliga eisini at flyta fólk og vørur hinvegin. Frá gomlum døgum hava bygdirnar livað av jørðini og fiskinum. Í Miðøkinum tosa fólk nú hart og í fullum álvara um, at bygdirnar mugu finna uppá okkurt annað virksemi enn fisk og tað, sum hartil hoyrir.

Men álvaratos, hvat skulu útróðrarmenn og fiskimenn á Sandi ella í Skopun finna upp á at virka annað enn fisk? Og hví skal eingin fiskur koma upp á land í Sandoynni? Og skulu gamlar fiskivinnu- og reiðarabygdir sum Vágur ella Fuglafjørður nú ikki longur taka ímóti fiski?

Tað kann eingin meina í fullum álvara. Látið bygdirnar hava fiskin og fiskivinnuna burturav. Tí Havnin hevur alt hitt. Skal finnast upp á nýggjar vinnur – og alt gott um tað – so látið havnamenn finna upp á okkurt, okkara bestu – og í hvussu so er dýrastu – heilar búgva jú har.

Tað er ikki rímiligt, at eitt alment felag við almennum peningi skal einsamalt via sín stjóra hava hond- og hálsrætt yvir øllum fiski, sum kemur upp á land í Føroyum, bæði frá føroyskum skipum og sokallaðum innfluttum fiski.

Og slettis ikki, tá politikkurin við Føroya Fiskavirking er sligin feil. So má hesin politikkur broytast.

Tað er skylda hjá okkara landspolitikkarum at bera so at, at tað eisini verður livíligt á bygdunum í Føroyum. Har býr enn í hvussu er meirilutin av føroyingum.

Birgir Mohr

RADIO • SJÓNVARP • MUSIKK-INSTRUMENT • HVÍTVØRUR • TELDUR

Sindra uppvaskimaskina

FØROYA MEST SELDA

Vaskar upp eftir 6-7 fólkum

Prísur 3.265,- Kontant 2.850,-

Vit hava uppvaskimaskinur fyri prísir frá 2.590,-

VIT ÚTVEGA FÍGGING

ELDING
SMS • Tlf. 18662 - 18663

HYGG HER
BROTFLÍSAR
frá BERT 215,-/m²
íroknað MVG
Fá meira at vita frá
Heima, tlf. 18094
Kim, tlf. 10764
KAPPSØLAN I/F
Brunagøta 15 · 100 Tórshavn

TÓNLEIKUR frá TV HOP

FRÆNDUR
Frændur II fløgan
* Føroyar
* Eros
* Blóðini spretta
* Nýggjur Vetur
* A, um vit...
* Kendar gøtur
* Hvíta flykrur
* Friðarsangur

CD kr. 169,-

H. C. W. TÓRGARÐ
BOX 117 · SVERRISGØTA 7 · FR-110 TÓRSHAVN
Tlf. +298 12043 · Fax 18943

18 oljufeløg gjørt avtalu um Lopra

Í gjár samdust 18 altjóða oljufeløg um eina samarbeiðsavtalu at fara undir at bora í Lopra.

Hetta er eitt gleðiligt yvirraskilsi sigur leiðarin á oljufyrisitingini, Martin Heinesen við Sosialin úr Keypmannahavn, har hann varð hjástæddur tá søguliga løtuna tá umboð fyri tey mongu feløgini settu sítt navn á avtaluna.

Hann heldur, at tað er ikki minst áhugavert, at fleiri av feløgunum als ongan áhuga hava havt fyri føroyska økinum áður. Millum tey 18 feløgini eru fleiri av heimsins størstu oljufeløgum.

Sama dag sum vit høvdu leiðaran á oljufyrisitingini í telefonini um hesa stóru hending fingu vit í faxmaskinuni hesi boðini frá BP skrivstovuni í Aberdeen: avtala er undirskrivað millum tvey stór feløg í oljuvinnuni at fara undir fyrireikingina at seta á stóru oljukelduna vestan fyri Hetland, Schiehallion. Talan er um at fyrireika arbeiði í sambandi við borholini og útbúnað á havbotninum til tess at kunna fara undir oljuframleiðslu í 1998.

Longu um tveir mánaðir kemur spræningr olja upp úr tí fyrstu oljukelduni vestan fyri Hetland, Foinaven.

At avtala um at fara undir veruligar fyrireikingar til enn eina Lopransboring verður undirskrivað sama dag sum at farið verður undir at fyrireika stóru Schiehallionkelduna skamt frá føroyska markinum sigur kanska ikki so lítið, um útviklingin á føroyskum øki.

Martin Heinesen er spentur um útviklingin bæði á bretskum og føroyskum øki, og tí heldur hann tað vera rættiliga áhugavert at merkja sær, at hesar søguligu hendingar fella saman.

Hann upplýsir annars, at oljufyrisitingin í løtuni hevur samráðingar við fleiri seismikkfyritøkur, sum eru hugaðar fyri at fara undir kanningar á føroyskum øki. Millum hesar eru Geco Prakla og Digicon.

Avtala er longu gjørd við Digicon, sum nú kann gera seismiskar kanningar á føroyskum øki. Teir ætla at gera kanningar í hvíta økinum og annars inn á føroyskt øki nærhendis fiskimarkinum. Felagið fer bæði at gera 2D og 3D kanningar.

jan

VALUTAKURSIR

		12.01.96	Ultimo síðsta mán.
USA	Dollari	558.60	555.15
Bretland	Pund	861,64	857.82
Týskland	Markur	387,03	387.59
Svøríki	Króna	84.68	83.43
Noreg	Króna	88.16	87.91
Frakland	Frankur	113,00	113.44
Belgia	Frankur	18.843	18.884
Sveits	Frankur	480.28	482.62
Holland	Gyllin	345,59	346.25
Italia	Liri	0.3549	0,3511
Finnland	Markur	128.12	127,71
Ísland	Króna	9,49	9,51
Eysturríki	Skillingur	55,076	55.126
Spania	Pesetas	4,614	4.580
Portugal	Escudos	3,738	3.721
Kanada	Dollari	410,47	407.40
Grikkaland	Drakmur	2,389	2.369
Japan	Yen	5,3121	5.3971
Írland	Pund	891,92	886.81
	XEU	717,52	711,76

Kelda: Føroya Sparikassi

Viðmerking

Sjálvsagt skulu treytir setast Føroya Fiskavirking

Tá fíggjarlógin var til 2. viðgerð mælti eg til at gjørd varð ein løggáva, sum beinleiðis ásetir stuðulin til »russarafisk«. Hetta tilmæli varð grundað á ta óvissu, sum uppskotið hjá fíggjarnevndini um at broyta játtanina á fíggjarlógini frá 18 til 9 mill. førdi til. Varð stuðulin skipaður við løggávu, so var talan um lógarkravdar útreiðslur, og so er tað ikki trupulleikin hjá vinnuni, um talið á fíggjarlógini er ov lágt sett.

Gongdin seinastu tíðina vísir eisini tørvin á, at hetta verður gjørt. Tað ber ikki til at ein vinnuskipan skal vera grundað á, at løgtingsmenn í fjølmiðlunum skulu bedyra, at ein eykajáttan ikki skal vera nakar trulleiki.

Men her er eisini tørvur á einum heildarpolitikki á hesum øki, so vit kunnu fáa mest møguligt burtur úr teimum møguleikum, sum liggja í tí frysta fiskinum. Ein slík heildarætlan er samtykt í landsstýrinum, og tað er nú meira neyðugt enn nakrantíð at fáa gongd á her.

Tá hetta er sagt skal eisini sigast, at sjálvsagt skulu treytir setast fyri hesum stuðli, og hetta er serstakliga galdandi fyri Føroya Fiskavirking. Og her skal sigast, at tað er ikki rættuligt grundarlag fyri teirri ráðisligheit, sum stjórin á Fiskavirking førir seg fram við. Og her kann verða mint á, at tað er skjótt eitt ár síðan, at landsstýrið gjørdi eina avtalu við Fiskavirking um virking av frystum fiski í Sandoynni. Tað vísti seg nógvar mánaðar seinni, at Føroya Fiskavirking helst onga tíð hevði ætlað sær at halda hesa avtalu. Í hvussu er var lítið og einki gjørt fyri at fyrireika ígongdseting av hesi avtalu. Teir høvdu so ikki frægt sum royndt at fáa fígging. Og síðan tók Fiskavirking beinleiðis avgerð um at leypa frá avtaluni uttan at boða landsstýrinum frá. Landsstýrið hoyrdi bert um hesa avgerð sum slatur.

Eftir øllum at døma heldur Fiskavirking, at landsstýrið bert skal látast sum einki eftir at tað er hildið so dyggiliga til rukku av teimum. Úrslitið er tað, at loysnin á arbeiðsloysinum í Sandoynni er eins langt burtur nú sum hon var fyri einum ári síðani.

Nú vita vit í hvussu er hvar vit hava Fiskavirking. Landsstýrið má ásanna, at tað ber ikki til at gera eina avtalu við hetta felag. Tað eigur eisini at viðurkenna, at hjá hesum felag ræður bert um at vinna mest møguligt av peningi uttan at hugsa um onnur samfelagsviðurskifti. Hetta kann eisini vera í lagi. Tað kann eisini vera í lagi, at Fiskavirking innroknar 17-18 mill. í stuðuli fyri at fáa eina framleiðslu, sum kann geva mest møguligt til kreditorar og eigarar. Men her hevur Henrik Old rætt í tí, at sjálvsagt kann hetta ikki verða gjørt uttan treytir. Ásetan av hesum treytum krevur sjálvsagt nærri viðgerð. Men ein av hesum treytum skal í hvussu er vera tann, at tað verður ábyrgdin hjá Føroya Fiskavirking, at virksemi verður á flakavirkjunum í Sandoynni aftur. Hvussu teir skipa hetta verður teirra problem. Sum er hava teir loysað problemið yvir á sandingar, men hesum skulu teir ikki sleppa við. Somu treytir eiga at verða settar fyri onnur øki í landinum, sum eru í somu støðu sum Sandoyggin. Og kanska eisini eigur tað eisini, sum Henrik Old mælir til, verða kravt at Fiskavirking letur frá sær tey óbrúktu virkini til onnur, sum kundu havt hug at virka fisk á líka fót við teir.

Undir øllum umstøðum má Føroya Fiskavirking fáast burtur úr tí villfarilsi, at teir kunnu gera sum teir vilja.

Óli Jacobsen

nú hvønn dag
Lýsingartorgið
Tað rætta lýsingartorgið - bara í Sosialinum FIMM ferðir um vikuna

Viðmerking

Í Dimmalætting í gjár gera Jan Ørregaard og Meinhard Jacobsen viðmerkingar til málið um russarafiskin og tað, sum m.a. tað, sum undirritaði hevur ført fram í seinastuni.

Í greinini verður sagt, at tað er klutur í argumentatiónini hjá undirritaða. Hon hongur ikki saman sigur Jan Ørregaard. Hann sigur eisini, at tá teir brúka nógva orku til frystan fisk, verður meira av fiski av føroyaleiðini til hini virkini.

Til hetta kann eg bert siga, at tað er júst her at "hundurin liggur begravin". Tí líka til dagin í dag hevur tað verið ein treyt hjá Føroya Fiskavirking, tá ið teir leiga virki út, at tey skulu ikki arbeiða fisk av føroyaleiðini. Tí vil eg venda spurningin til Føroya Fiskavirking og spyrja, um tað ikki er har, at okkurt bilar argumentatiónini.

Tað er eyðsýnt og skuldi verið soleiðis, at við tað at teir brúka nógva orku til frystan fisk, so skuldi í grundini verið meira eftir til hini, men tað verður bara einki eftir til hini, soleingi handa fyritreytin, sum hevur ligið á og sum mær vitandi enn liggur - at teir eingi virki leiga út til aðrar til at arbeiða av føroyaleiðini - er til. So er spurningurin, hvaðani skulu tey so fáa fiskin, tá tey hvørki fáa frystan fisk og heldur ikki fisk av landsleiðini.

Eg havi einki ímóti - og eg gevi teimum, sum siga tað, fullkomiliga rætt - ongantíð betur, um Føroya Fiskavirking leggur seg eftir at arbeiða so nógv av frystum fiski sum gjørligt, men so mugu teir eisini gloppa hurðini hinumegin til at aðrir sleppa at arbeiða tann fiskin, sum teir kortini ikki gera nýtslu av, nevniliga fiskin av føroyaleiðini.

Hetta vóru bara nøkur orð teimum báðum framherjunum hjá Føroya Fiskavirking, Jan Ørregaard og Meinhard Jacobsen, til leiðbeiningar.

Jógvan A. Johannesen

Pizzaria
Tlf. 18866

BLÁDÝPI
bjóðar einstaklingum og bólkum gott og bíligt innivist - á sumri og á vetri!
Dr. Jakobsensgøta 14-16
Tel: 11951 Fax: 19451